

ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE CU PRIVIRE LA IMPORTANȚA PREJUDICIULUI – CONDIȚIE A RĂSPUNDERII PATRIMONIALE

Zinaida LUPAȘCU,
doctor în drept, conferențiar universitar ,
Universitatea de Studii Europene din Moldova
lupasika@rambler.ru
Tatiana STAHI,
doctor în drept, lector superior universitar,
de Universitatea Agrară Stat din Moldova
tstahi@mail.ru

Rezumat: *În societatea umană, nimănui nu-i este permis să încalce sfera drepturilor altei persoane, provocându-i vreun prejudiciu, prin acțiunile sau inacțiunile sale. Această normă elementară de conduită nu este circumscrisă exclusiv raporturilor juridice, ci este un concept foarte vechi, o regulă generală de comportament, cunoscută încă din cele mai îndepărtate timpuri și în cele mai variate comunități și orinduirii sociale.*

Problema repărării prejudiciului apărut în rezultatul nerespectării legislației este una dintre cele mai strigente și actuale, reprezentând tema de discuții continuă în literatura juridică de specialitate. De un deosebit interes este natura și conținutul prejudiciului patrimonial în rezultatul acțiunilor ilicite.

Acest articol reflectă aspectele legale și teoretice cu privire la prejudiciu - condiție a răspunderii patrimoniale. Este foarte important ca persoana prejudiciată să fie pusă într-un timp cât mai scurt și într-o situație cât mai apropiată de starea anterioară producerii prejudiciului

Cuvinte cheie: *responsabilitate juridică, răspundere patrimonială, prejudiciu, prejudiciu patrimonial, faptă ilicită.*

Abstract: *In human society, no one is allowed to violate the sphere of the rights of another person, causing damage by his actions or inactions. This elementary norm of conduct is not limited to legal relationships, but is a very old concept, a general rule of conduct known from the earliest times and in the most diverse communities and social arrangements.*

The problem of repairing the damage that arose as a result of non-compliance is one of the most striking and current, representing the topic of

continuous discussion in the specialized legal literature. Of particular interest is the nature and content of patrimonial damage as a result of illicit actions.

This article reflects the legal and theoretical aspects of injury - a condition of patrimonial responsibility. It is very important that the injured person be put in the shortest possible time and in a situation as close as possible to the condition before the injury

Keywords: *legal liability, patrimonial liability, damage, patrimonial damage, illicit facts.*

Repararea prejudiciului este materia cea mai importantă, dar și cea mai sensibilă a răspunderii patrimoniale. După cum menționează S. Neculaescu, este o zonă de reglementare care evidențiază mai puțin virtuțile dreptului, ci mai ales, vulnerabilitățile acestuia[1, p.44]. Dacă ideal ar fi ca reglementările legale să ofere soluții pentru orice rău injust cauzat unor victime inocente, repunându-le astfel *in statu quo ante*, așa cum își propune răspunderea patrimonială în ansamblul ei, mijloacele juridice de care dispune acest mecanism al dreptului, oricât de evaluate ar fi, nu pot înlăptui o asemenea misiune, pentru că multe prejudicii nu pot fi înlăturate în totalitate, nu toate efectele cauzate victimei pot fi suprimate, cele mai multe dintre ele fiind, prin natura lor, ireversibile.

Selecția situațiilor în care victima poate aspira la indemnizare sau la un alt remediu adecvat situației sale injuste, urmare a prejudiciului suferit, face obiectul uneia dintre cele mai animate dezbateri, în condițiile de astăzi, când asistăm la fenomenul de „inflație a drepturilor subiective” și, implicit, a drepturilor fundamentale ale omului, proces care determină, inevitabil, o „explozie a prejudiciilor reparabile”. Sub presiunea acestor fenomene, dreptul pozitiv recunoaște prejudiciile cauzate prin vătămarea simplului interes[2, p.57], precum și pe cele cauzate prin pierderea șansei[3, p.323], evoluție receptată de Codul civil român, prin reglementările art. 1359-1385. Pe fondul acestei „febre a reparației”, opinează autorul S. Neculaescu, jurisprudența de astăzi este confruntată tot mai frecvent cu acțiuni în despăgubire pentru cele mai inedite prejudicii, unele aflate la limita legitimității, altele în afara ei, cum este cazul pretinsului drept de a nu se naște anormal, prejudiciul de decepție, prejudiciul monden, chiar și pentru „șansa de a nu se naște”[4, p.263-264] și multe altele care nu pot fi supuse reparației.

Susținem teoria clasică, potrivit căreia prejudiciile pot fi

patrimoniale sau extrapatrimoniale (morale), clasificare împărțită atât de autorii români[5, p.147], cât și de autorii autohtoni[6, p.414], precum și de o parte a autorilor francezi, potrivit cărora o a treia categorie a prejudiciilor corporale nu ar avea independență conceptuală, fiind lipsite de consistență juridică, pentru că atingerile persoanei, daunele corporale, se pot constitui atât în prejudicii de natură patrimonială, cât și în prejudicii extrapatrimoniale[7, p.135;8, p.254-256]. Ceea ce trebuie însă remarcat, este că doctrina modernă de drept civil recunoaște tot mai frecvent prejudiciul corporal ca specie a prejudiciului reparabil[9, p.485-487], ba chiar el constituie primul termen al clasificării tripartite a acestuia, într-o ordine ce exprimă respectul față de integritatea fizică și sănătatea omului. Mai mult, există preocupări intense de constituire a unui drept european al prejudiciului corporal, cu reglementări specifice[1, p.47].

Suntem de acord cu autorii R. I. Motică și E. Lupan care menționează că fapta ilicită este necesară, dar insuficientă, pentru a angaja răspunderea patrimonială, ea trebuie să aibă ca urmare un prejudiciu[10, p.420].

Deși în literatura de specialitate întâlnim opinii diferite referitor la prejudiciu, totuși, marea majoritate a autorilor sunt de acord că nu poate exista răspunderea patrimonială, dacă nu s-a produs un prejudiciu, nu are dreptul de a cere nici o reparațiune pentru că nu poate face dovada niciunui interes[11, p.9].

În opinia noastră, oricât de condamabilă ar fi fapta ilicită, răspunderea patrimonială nu poate interveni decât dacă prin fapta ilicită s-a cauzat un prejudiciu, ce trebuie potrivit legii, să fie reparat. Astfel, fapta ilicită este lipsită de orice importanță și efect, atrăgând, cel mult, alte forme de răspundere, morală, disciplinară, administrativă, penală etc.

Doctrinarul S. Neculaescu confirmă astfel că prejudiciul este nu doar o simplă condiție, ci însăși premiza oricărei ipoteze de răspundere patrimonială[1, p.44].

Consemnăm că prejudiciul reprezintă elementul independent al conținutului faptei ilicite și condiția apariției răspunderii juridice patrimoniale. Prejudiciul nu poate fi identificat cu ilicitatea. Unii autori acceptă, însă, o asemenea identificare. De exemplu, autorul S. Brumă afirmă că comportamentul persoanei este considerat ilicit dacă acesta aduce prejudiciu personalității sau bunurilor cetățeanului ori bunurilor unor persoane juridice[12, p.38-44]. Deci, prejudiciul constituie o modificare negativă a patrimoniului, putându-se realiza prin diminuarea activului ca

urmare a săvârșirii unor fapte ilicite, sau prin creșterea pasivului (ca de exemplu, în cazul plății unor amenzi)[13, p.127].

Pentru început, este clar că trebuie să facem o delimitare între termenii de *daună*, *pagubă* și *prejudiciu*. Dacă sintetizăm opiniile din doctrină, putem dezvălui următoarele:

- *pagubă* - să fie folosit doar pentru consecințele civile negative, de natură material/patrimonială, rezultate din fapte sau acte juridice de orice fel;

- *daună* - să fie folosit doar pentru consecințe negative rezultate din săvârșirea unui fapt sau act juridic, lezionar exclusiv pe plan moral, neevaluabil pecuniar, dar indemnizabil în vederea refacerii onoarei, demnității, reputației, poziției sociale nelegal afectate;

- *prejudiciul* - să fie folosit pentru exprimarea unei vătămări sau alte consecințe lezionare civile, de natură material/patrimonială, morală sau mixtă, aduse persoanei[14, p.1].

De reținut este faptul că termenii de *prejudiciu*, *pagubă* și *daună* sunt sinonime, un astfel de sens regăsindu-se atât în literatura de specialitate, cât și în practica judiciară. De asemenea, s-au formulat idei, potrivit cărora prejudiciul este cel mai important element al răspunderii, „*piatra unghiulară*” a întregii construcții juridice, fiind o condiție esențială și necesară a acesteia, „prejudiciul este nu numai condiția răspunderii reparatorii, ci și măsura ei, în sensul că ea se angajează doar în limita prejudiciului injust cauzat”, susține S. Neculăiescu[1, p.45].

În doctrina autohtonă s-a afirmat că noțiunea de *prejudiciu* este mai cuprinzătoare decât altele și determină mai exact consecințele faptei ilicite[15, p.414]. În același timp, s-a afirmat că paguba are un caracter neutru, exprimând pur și simplu pierdere de valoare, anume de valoare de schimb, economică reflectată pecuniar, cifric, fie ea, *damnum emegens* ori *lucrum cessans*. *Prejudiciul* are un registru de expresie mai larg, el nu este neutral, este incident, lovește o victimă, afectându-i drepturile sale subiective patrimoniale sau personale ori interesele, altfel spus, are o expresie juridică[4, p.269].

În timp ce dauna (*damnum*), în înțelesul său de efect, este orice pierdere, distrugere de valoare, afectare generică, prejudiciul este și el o daună, dar este ceva mai mult, putând fi calificat drept „expresia juridică a pagubei”. Este ceea ce autorii au spus-o într-o exprimare mai sugestivă că, în timp ce „dauna relevă ordinea de fapt, prejudiciul relevă ordinea de drept”[4, p.141-170]. O asemenea distincție între daună și prejudiciu explică

mai bine nevoia de a reconsidera raportul dintre repararea în natură a prejudiciului și repararea prin echivalent. Dacă repararea în natură a fost gândită pentru a restabili pe cât posibil echilibrul afectat prin producerea unei pagube, obligarea autorului la plata de despăgubiri prin echivalent nu este o „reparare” propriu-zisă, ci doar o înlocuire a pierderii suferite, o indemnizație a victimei, prin alocarea unei sume de bani echivalente prejudiciului suferit, o măsură care vine să înlocuiască practic repararea, care, în sens propriu, n-ar putea fi decât o restaurare, ceea ce în practică rareori se întâmplă.

Un argument[1, p.48-49] este că obiectul reparației propriu-zise îl constituie valorile afectate, și nu prejudiciul în sine, cel care, fiind o pierdere, un gol, nu poate fi susceptibil de reparație propriu-zisă. Tendința codurilor civile moderne este de a renunța la formula clasică de „reparare”, raportându-se la *compensarea în formă specifică*.

Analizând literatura de specialitate, regăsim mai multe definiții ale termenului de *reparare a prejudiciului*. Astfel, autorul A. Giurcău consideră că repararea prejudiciului cauzat este o metodă generală a răspunderii civile și are un conținut patrimonial, exprimându-se prin aceea că autorul faptei ilicite plătește bani sau transmite bunuri din patrimoniul său în patrimoniul celui prejudiciat.

Repararea prin echivalent este „o formă de reparare a prejudiciului..., care constă într-o sumă de bunuri cuprinzând despăgubirea echivalentă pagubei suferite”, definiție propusă de M. N. Costin și C. M. Costin[16, p.857].

Prof. L. Barac estimează că prejudiciul este o consecință negativă patrimonială, suferită de către o persoană ca urmare a faptei ilicite săvârșite de către o altă persoană sau, într-o exprimare mai generală rezultatul produs în realitatea obiectivă prin săvârșirea de fapte ilicite, rezultat prin care se vătămă sau periclitează valorile sociale ocrotite prin norma juridică[17, p.119]. O definiție asemănătoare după înțeles o propune cercetătorul autohton A. Bloșenco, analizând prejudiciul ca o consecință negativă cu caracter patrimonial sau nepatrimonial al faptei ilicite, apărute ca urmare a lezării drepturilor subiective patrimoniale și personal nepatrimoniale ale persoanei[18, p.49].

În doctrina rusă, o idee o prezintă autorul V.P. Gribanov[19, p.331], înțelegând prin daune un prejudiciu exprimat în formă bănească. Într-o altă definiție, autorul A.N. Guev susține că trebuie să fie recuperate prejudiciile care nemijlocit sunt provocate prin neexecutarea obligațiilor sau

delictelor[20, p.645].

Suntem întru totul de acord cu aparența că prejudiciul – condiție *sine qua non* a răspunderii patrimoniale – constituie expresia efectului patrimonial negativ cauzat de către o persoană, ca urmare a conduitei sale ilicite, diminuarea patrimoniului, fie sub aspectul micșorării activului sau sporirii pasivului[21, p.412].

Deci, prejudiciul patrimonial, poate fi definit, ca fiind consecința negativă cu caracter patrimonial a faptei ilicite, apărute în urma lezării drepturilor subiective patrimoniale ale persoanei[22, p.293-296]. Este consecința săvârșirii faptei ilicite ce constă într-o pierdere patrimonială, adică prejudiciul patrimonial are un conținut economic, putând fi evaluat pecuniar.

În funcție de mai multe criterii, deosebim în doctrină unele forme ale prejudiciului. După E. Cojocaru[23, p.48], se disting: *prejudiciul în formă de cheltuieli* - care pot fi foarte diverse: cheltuieli de judecată, cheltuieli de întreținere a sănătății, cheltuieli de reparație a bunurilor, cheltuieli de transport etc.; *prejudiciul efectiv* - care constituie distrugerea totală sau parțială a unui bun patrimonial ocrotit de lege; *prejudiciul patrimonial* - dauna care poate fi apreciată în valoare bănească. Aprecierea în bani poate fi făcută reieșind din costul bunului distrus sau din venitul pe care l-ar fi obținut proprietarul dacă bunul nu ar fi fost distrus. Când este prejudiciată sănătatea, valoarea acesteia este evaluată în mărimea salariului sau a veniturii persoanei, în funcție de gradul de pierdere a capacității de muncă; *beneficiul ratat* - poate apărea sub forma veniturii neobținute, a veniturii pe care l-ar fi obținut persoana dacă nu i-ar fi fost lezate drepturile sau dacă ar fi fost executate obligațiile.

Deși art.14 din CC al RM utilizează noțiunea de *venit ratat*, Codul nu-l definește ca noțiune. De asemenea, din cuprinsul art.610 din CC al RM reiese că recuperarea prejudiciului trebuie să fie totală, adică se recuperează prejudiciul propriu-zis ce rezultă din pierderile reale, dar și veniturile neobținute de acesta, care le-ar fi obținut dacă nu ar fi exercitate obligațiile. Autorii autohtoni, la acest capitol, consideră că CC al RM se referă la veniturile *neobținute*, categorie rămasă fără definiție și vreo explicație de metode sau procedee, argumentări despre calcularea lor[24, p.409].

Potrivit art.1786 din CC al RM, la determinarea recuperării prejudiciului se ia în considerație nu doar costul principal al lucrului sau al apartenențelor lui, dar și daunele cauzate indirect prin situația provocatoare de daune, precum și venitul ratat.

Atât în literatura de specialitate, cât și în practica judiciară noțiunea de *venit neobținut* și modalitățile de calculare a acestuia sunt probleme discutabile, în parte, din cauza prevederilor legislației.

Aprecierea *valorii venitului ratat*, în opinia noastră, se caracterizează prin două trăsături specifice. În primul rând, venitul ratat include în sine nu numai profitul neobținut, dar și viitorul profit; în al doilea rând, venitul este limitat prin neexecutarea obligațiilor de către debitor.

Cercetătorul M.I. Braghinschi vine cu propunerea ca această valoare să fie calculată în funcție de prețurile care se schimbă în raport cu inflația[25, p.69].

O părere identică o prezintă autoarea M. Dumitru[26, p.17-32]. Dar prețurile pot fi unele la momentul încheierii contractului și cu totul altele la momentul neexecutării și cauzării prejudiciului, ele putând pune creditorul într-o poziție chiar mai favorabilă la sfârșit (este cazul contractelor de creditare încheiate cu băncile, când a urmat schimbarea valorii banilor).

Pentru a evita astfel de situații, în legislația FR, de exemplu, s-au operat următoarele schimbări. Conform art. 393 pct. 3 din CC al FR[27], la calcularea prejudiciilor se iau în considerație prețurile de la locul executării obligației și în momentul rambursării obligației precontractuale. Dacă debitorul nu-și exercită obligația, atunci la aprecierea prejudiciului se ține cont de prețurile de la data înaintării pretenției. Iar, reieșind din unele circumstanțe, judecata poate ține cont de prețurile din ziua adoptării hotărârii.

Cu o atitudine anume vine autorul I. V. Tordia, care propune că, în cazul când persoanei păgubite i s-a produs un prejudiciu/prejudicii de mai multe tipuri, daunele fiecărei forme să fie calculate aparte(separat), iar suma primită să fie sumată[28, p.119].

În dreptul comun evaluarea se efectuează în raport cu prețul existent la momentul în care instanța pronunță hotărârea de stabilire a despăgubirilor. Aceasta are la bază principiul reparării integrale a prejudiciului[29, p.77].

Legiuitorul național nu are un răspuns unic privind evaluarea și calcularea prejudiciului. Din această cauză, litigiile de reparare a prejudiciilor durează uneori ani de zile, părțile nefiind satisfăcute de deciziile judiciare. În această situație ar fi binevenit ca legiuitorul să stabilească și să reglementeze anumite reguli de calcul aplicabile[22, p.293-296].

De asemenea, determinarea prejudiciului nu este influențată de

situația materială a persoanei păgubite ori a celei responsabile, ceea ce interesează fiind echivalentul pagubei suferite ce trebuie acoperită integral[30, p.46].

Unii autori apreciază că există anumite condiții care trebuie să fie respectate *vis-a-vis* de prejudiciul patrimonial, atunci când se angajează răspunderea patrimonială. Pentru a putea da naștere obligației de reparațiune, prejudiciul trebuie să aibă anumite însușiri: *să fie cert, să nu fi fost reparat încă, să fie direct, să fie personal, să fie material/patrimonial.*

- *Caracterul cert al prejudiciului.* Prejudiciul este sigur atunci când existența sa se poate constata cu certitudine și atunci când acesta se poate evalua. Cerința certitudinii este îndeplinită însă, chiar dacă prejudiciul nu este matematic determinat, fiind suficient ca acesta să fie determinabil[31, p.30]. Toate prejudiciile îndoielnice, eventuale sau nesusceptibile de evaluare la momentul în care acțiunea în despăgubiri este intentată, nu sunt prejudicii certe[32, p.149].

Prin *prejudiciu actual* se înțelege acela care s-a produs în totalitate până la data când se cere repararea lui.

Prejudiciile viitoare și sigure. După autorul A. Țiclea, pentru existența unui prejudiciu material – care constituie regula în domeniul răspunderii patrimoniale – este necesar ca acesta să reflecte cu certitudine în patrimoniul păgubitului, iar dovada certitudinii acestuia să se materializeze într-o sumă de bani „despăgubirea având caracterul unei daune compensatorii acordate pentru prejudiciul material cert și real nu și pentru paguba eventuală a cărei existență este condiționată de un fapt viitor și nesigur”[13, p.127-128]. Prejudiciile viitoare și eventuale, a căror producere în viitor este nesigură, sunt lipsite de caracterul cert[33, p.136]. Astfel de prejudicii nu sunt supuse reparării. De exemplu, în situația în care victima unei fapte ilicite a rămas cu o incapacitate de muncă permanentă, prejudiciul este cert, deși o bună parte din el se va produce în viitor. Despăgubirile acordate în astfel de situații trebuie să acopere nu numai prejudiciul actual, constând, de exemplu, în efectuarea unor cheltuieli pentru îngrijirea sănătății, dar și pe cel viitor, constând, de pildă, în diminuarea veniturilor. Chiar dacă acestea nu suferă nici o modificare, trebuie să se țină seama de diminuarea capacității de muncă inerente vătămării suferite, de sporirea nevoilor de viață ale celui vătămat și de efortul suplimentar depus de către acesta[32, p.149].

Suntem de părerea că trebuie să se acorde despăgubiri chiar și în cazul în care cel vătămat era un minor neîncadrat în muncă, de îndată ce

pierderea sau diminuarea capacității sale de muncă duce, cu certitudine, la constatarea că persoana respectivă nu va fi aptă să se încadreze în muncă la data când va împlini vârsta prevăzută de art. 46 din CM al RM.

În doctrina română se menționează despre *prejudiciul care constă în pierderea unei șanse*[34, p.243-256]. Este vorba despre pierderea unei șanse, de dispariția sigură a unei eventualități favorabile.

Concluzionând asupra acestei noi forme de prejudiciu în doctrină, este definită ca: *dispariția posibilității unui eveniment favorabil sau pierderea de către o persoană a posibilității de a realiza un câștig ori, după caz, de a evita o pagubă, ceea ce poate avea ca rezultat cauzarea unui prejudiciu pentru acea persoană*[35, p.23] *ori o categorie distinctă de prejudiciu reparabil prin angajarea răspunderii care privește acele consecințe negative cauzate în mod direct prin săvârșirea unei fapte ilicite care constau în ratarea posibilității reale și serioase privind producerea unui eveniment favorabil pentru viața victimei care i-ar fi putut aduce împliniri în viața personală sau în plan economic prin realizarea unor proiecte*[36, p.107].

- *Prejudiciul să fie direct.* Victima are dreptul la repararea doar a prejudiciului, nici mai mult, nici mai puțin. Este dat de raportul de cauzalitate între fapta ilicită și acel prejudiciu injust, care a cauzat victimei o pagubă. Acest caracter are în vedere un element obiectiv, adică raportul de cauzalitate și nu unul subiectiv.

S-a subliniat, justificat, că sintagma *prejudiciu direct* nu se confundă cu noțiunea de prejudiciu *cauzat în mod direct*, în sensul că sfera noțiunii de prejudiciu direct este mai largă, cuprinzând atât prejudiciul cauzat printr-o legătură cauzală directă, cât și prin una indirectă[37, p.418-419]. *Prejudiciul direct* este cel care se află în legătură cauzală directă și necesară cu fapta ilicită și care, în lipsa acestei cauze, nu s-ar fi produs[6, p.415].

- *Prejudiciul să nu fi fost reparat încă.* Dacă prejudiciul a fost deja reparat, răspunderea încetează[29 p.76]. Victima nu mai are dreptul de a obține din nou o reparație, deoarece s-ar îmbogăți fără justă cauză.

- *Prejudiciul să fie personal.* Dreptul de a pretinde repararea acestuia aparține numai persoanei care a suferit un prejudiciu injust. Desigur că același drept, de a cere repararea unui prejudiciu injust, îl va avea nu numai persoana privită individual (sau o altă persoană îndreptățită la despăgubire, fie că este succesoarea în drepturi a primei[32, p.172]), ci și grupul de persoane, colectivul de persoane care a suferit un prejudiciu injust, dar și victimele indirecte, persoanele care au fost prejudiciate prin rigoșeu.

- *Prejudiciul să fie material*, adică să atingă un interes patrimonial. Ele se pot prețui în bani. De aceea, asemenea prejudicii se mai numesc *patrimoniale* sau *pecuniare*[29, p.77].

Repararea prejudiciului „constă în repunerea celui păgubit în situația patrimonială anterioară păgubirii și reîntregirea patrimoniului acestuia...astfel încât elementele sale active să atingă valoarea pe care ar fi avut-o dacă fapta ilicită nu ar fi fost săvârșită”[16, p. 854]. În cazul în care părțile s-au înțeles cu privire la modalitățile reparării prejudiciului, instanța nu va mai putea fi sesizată printr-o acțiune, care să aibă ca obiect stabilirea cuantumului despăgubirilor și modalitatea de reparare a pagubei. În situația contrară, în care părțile nu s-au învoit cu privire la repararea prejudiciului, victima are la dispoziție o acțiune în justiție pentru despăgubiri. La baza soluționării unei astfel de acțiuni, stau următoarele principii:

- principiul reparării în natură a prejudiciului;
- principiul reparării integrale a prejudiciului cauzat.

Legislația civilă a Republicii Moldova reglementează aceste principii. Astfel, conform art. 607 și 608 din CC al RM, prejudiciul trebuie să fie reparat în natură (restituirea bunurilor însușite pe nedrept, înlocuirea bunului distrus cu altul de același fel, remedierea stricăciunilor sau defectiunilor cauzate unui lucru, distrugerea sau ridicarea lucrărilor făcute cu încălcarea unui drept al altuia[38, p.279]), adică prin reparare trebuie să se restabilească situația preexistentă. Doar în cazurile în care aceasta este imposibil, se permite recuperarea în bani a prejudiciului.

Prof. E. Cojocar consideră că repararea prejudiciului trebuie să se facă în natură. Prejudiciul trebuie să fie reparat, de regulă și cu prioritate, în natură. În cazul în care repararea în natură a prejudiciului nu este posibilă, se va face prin echivalent bănesc, adică prin obligarea celui răspunzător la plata unei sume de bani. Cuantumul reparației prin echivalent bănesc trebuie să fie stabilit în raport cu valoarea pagubei[23, p.126].

Reglementări similare reies din conținutul art. 1416 din CC al RM, intitulat „Modul de reparare a prejudiciului”, alin. (2) al căruia prevede că instanța de judecată, adoptând hotărârea cu privire la reparația prejudiciului, obligă autorul prejudiciului să pună la dispoziția victimei un bun de același gen și de aceeași calitate, să repare bunul pe care l-a deteriorat ori să compenseze integral prin echivalent bănesc prejudiciul cauzat. Astfel, din prima parte a articolului reiese obligația de reparare în natură a bunului prejudiciat.

Acest principiu a fost foarte bine reflectat în Decizia Colegiului civil

și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 2-50/2007 din 14.02.2007, potrivit căreia persoanele fizice și juridice cărora le-a fost cauzat prejudiciu prin acțiunile interzise de legea penală pot înainta o acțiune civilă privitor la despăgubire prin restituirea în natură a obiectelor sau a contravalorii bunurilor pierdute ori nimicite în urma săvârșirii faptei interzise de legea penală. Dacă mărimea prejudiciului material a fost stabilită printr-o sentință penală irevocabilă, acest fapt nu mai necesită a fi constatat în instanța civilă, constituind autoritate de lucru judecat (art. 219 alin. (2) pct. 1) și 4) CPP al RM[39], art. 123 CPC al RM[40]).

Autorul A. Giurcău a dedus următoarea regulă: neadmiterea înlocuirii executării obligației printr-o compensație bănească, cel puțin atâta timp cât creditorul mai păstrează interesul față de executarea în natura specifică a obligației. În acest mod se vor apăra, în mare măsură, interesele creditorului, care adesea nu are altă posibilitate de a-și satisface necesitățile sale în mărfurile, lucrările sau serviciile de o anumită categorie, decât prin impunerea debitorului la executarea în natură. Respectarea acestui principiu este îndeosebi importantă în condițiile relațiilor de piață cu participarea agenților economici-monopoliști[41, p.103].

În ceea ce privește repararea integrală, în literatură se pune întrebarea: este un mit sau realitate? Cum repunerea victimei *in statu quo ante* este, de cele mai multe ori, imposibilă, prin forța împrejurărilor, nici repararea prejudiciului nu poate fi integrală, în adevăratul sens al cuvântului, dat fiind caracterul, de cele mai multe ori, ireversibil al prejudiciului suferit. Tot ce își poate propune dreptul este doar „restabilirea cât mai exact cu putință a echilibrului afectat de pagubă”, după o formulă mai rezonabilă[42, p.412].

În doctrină a fost exprimat și un punct de vedere contrar, potrivit căruia victima este „singura în drept să aleagă discreționar dacă reparația i se va plăti în natură sau în echivalent bănesc”[43, p.667]. Și aici opiniile aduc serioase rezerve în a recunoaște dreptul discreționar al victimei de a opta între cele două modalități de reparare, având în vedere soluțiile din dreptul comparat, deja evocate, care permit judecătorului să dispună compensarea prejudiciului doar prin echivalent, când executarea în natură se dovedește a fi excesiv de oneroasă pentru debitor, așa cum prevede Codul civil italian (art. 2058 alin. 2 din CC al Italiei)[44].

Art. 608 din CC al RM stipulează: „Dacă restabilirea situației în conformitate cu prevederile art.607 alin.(1) nu este posibilă sau este posibilă

doar cu cheltuieli disproporționate, creditorul este despăgubit în bani.”

În acest fel, legiuitorul a confirmat legislativ un principiu al dreptului civil, pe care se fundamentează sistemul de drept al Europei continentale, spre deosebire de sistemul de drept anglo-saxon, care admite, ca regulă generală, repararea prejudiciului prin compensarea bănească.

În concluzie, am putea spune că repararea prejudiciilor prin echivalent bănesc este o soluție rezonabilă pentru toate felurile de prejudicii, ceea ce presupune înlăturarea tuturor consecințelor dăunătoare ale actului sau faptului ilicit, fie ele patrimoniale sau nepatrimoniale.

Deoarece suntem într-o perioadă de instabilitate monetară, aplicarea acestor principii poate avea consecințe păgubitoare pentru unele dintre părți, în ceea ce privește obligațiile pecuniare. Din aceste considerente, propunem ca pentru respectarea principiului echității sociale legiuitorul să reglementeze expres o modalitate de indexare automată a prestațiilor periodice stabilite la recuperarea prejudiciului.

Bibliografia:

1. Neculaescu S. Deptul victimei la repararea prejudiciului în cazul răspunderii delictuale. Privire critică. Drept comparat. În: Revista Universul Juridic. nr. 9, 2016, p. 44-61.
2. Neculaescu S. Prejudiciul constând în vătămarea unui interes în noul Cod civil român. În: Studii de drept românesc nr. 2, 2010, p.56-63.
3. Neculaescu S. Pierderea șansei – prejudiciu reparabil. În: Studii de drept românesc, nr. 4, 2009, p. 323-334.
4. Neculaescu S. ș.a. Instituții de drept civil. Curs selective pentru licență. Ed. a II-a. București: Univesul Juridic, 2013. 551 p.
5. Stătescu C., Bîrsan C. Drept civil. Teoria generală a obligațiilor. Ed. a IX-a –revăzută și adăugită., București: Hamangiu, 2008. 492 p.
6. Baieș S., Roșca M. Drept civil. Dreptul obligațiilor. Vol. III. Chișinău: Cartier Juridic, 2014. 534 p.
7. Brun Ph. Responsabilité civile extracontractuelle. Paris: Élitec, 2005. 546 p.
8. Cabrillac R. Droit des obligation. 10-e édition, Paris: Daloz, 2012. 420 p.
9. Guinot S. L’huissier de justice: Normes et valeurs. Ethique, deontologie, discipline et normes professionnelles. Editions Juridiques et Tehniques, Paris: 2004. 656 p.
10. Motică R. I., E. Lupan. Teoria generală a obligațiilor civile. București: Lumina Lex. 2008. 608 p.

11. Евтеев В. С. Возмещение убытков как вид ответственности в коммерческой деятельности. Юридический факультет. Москва: Зерцало-Москва, 2005. 184 с.
12. Brumă S. Caracteristica generală a temeiurilor răspunderii juridice civile. În: Revista națională de drept, nr. 6, 2005, p. 38-44.
13. Țiclea A. Răspunderea pentru daune în raporturile de muncă. Teorie și jurisprudență. București: Universul juridic, 2014. 504 p.
14. Vințanu G. Prejudiciul. Element al răspunderii civile în dreptul român și comparat. Rezumatul tezei de doctorat. 13 p.
[http://www.unibuc.ro/studies/Doctorate2012Ianuarie/Casemindra Gabriela](http://www.unibuc.ro/studies/Doctorate2012Ianuarie/CasemindraGabriela) (vizitat 01.10.2018).
15. Baieș S. ș.a. Drept civil. Drepturile reale. Teoria generală a obligațiilor. Vol. II. Chișinău: Cartier Juridic, 2005. 528 p.
16. Costin M. N., Costin C.M. Dicționar de drept civil de la A la Z. Ed. a II-a. București: Hamangiu, 2007. 1008 p.
17. Barac L. Răspunderea și sancțiunea juridică. București: All Beck, 1997. 376 p.
18. Bloșenco A. Răspunderea civilă delictuală. Chișinău: Arc, 2002. 320 p.
19. Грибанов В. П. Осуществление и защита гражданских прав. М.: Статут, 2000. 411 с.
20. Гуев А. Н. Постатейный комментарий к части первой гражданского кодекса РФ. Москва: Инфра-М, 2001. 773 с.
21. Țiclea A., Georgescu L. ș.a. Dreptul Public al Muncii. București: Ed. Wolter Kluwer 2009. 487 p.
22. Stahi T. Prejudiciul - condiție a răspunderii patrimoniale. În: În: Utilizarea eficientă a resurselor hidro-funciare în condițiile actuale – realizări și perspective. Materialele Simpozionului Internațional Științifico-Practic. Chișinău: UASM., 2016, p. 293-296.
23. Cojocari E. Drept civil. Răspunderea juridică civilă (studiu teoretic, legislativ și comparativ de drept). Chișinău: ULIM, 2002. 260 p.
24. Volcinschi V., Cojocar E. Dreptul economic. Chișinău: Business-Elita, 2006. 680 p.
25. Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Книга первая. Москва: Статут, 2003. 847 с.
26. Dumitru M. Cumulul dobânzii legale cu alte tipuri de daune în materia obligațiilor bănești. În: Deptul, nr. 12, 2006, p. 17-32.
27. Гражданский кодекс Российской Федерации. 3 изд. Москва: НОРМА, 2003. <http://www.usla.ru/printver.php?obid=4220>(vizitat

- 01.010.2018).
28. Гордия И.В. Возмещение убытков как способ защиты нарушенных прав. În: Вестник Тюменского государственного университета, №3, 2012, с .116-121.
 29. Georgescu L. Răspunderea patrimonială a lucrătorilor – răspundere contractuală civilă. Drept intern și comparat. București: Universul Juridic. 2011. 277 p.
 30. Melnic V. Recuperarea prejudiciului în caz de răspundere civilă contractuală. Aspecte teoretice și practice. În: „Studia universitatis” Revista Științifică a Universității de Stat din Moldova, nr.8 (28), 2009, p. 41-49.
 31. Sîngeorzan D. E. Răspunderea contractuală în materie civilă și comercială, București: Hamangiu, 2009. 280 p.
 32. Mangu F. I. Răspunderea civilă. Constantele răspunderii civile. București: Universul Juridic, 2014. 359 p.
 33. Tarlapan A. Particularitățile exercitării dreptului de gaj și dreptul de ipotecă în cadrul procesului de insolvență. În: Lucrările Conferinței Legea insolvenței de la teorie la practică, Chișinău, 2014, 115 p.
 34. Mangu F. I., Motică R.I. Despre pierderea șansei – o nouă formă de prejudiciu reparabil în legislația autohtonă (sau despre art. 138 alin.(4) Cod Civil). În: In honorem Alexandru Bacaci, Ovidiu Ungureanu. Culegere de studii. București: Universul Juridic, 2012. 243-256 p.
 35. Pop L. Reglementările noului Cod Civil cu privire la repararea prejudiciului în cazul răspunderii delictuale. În: Dreptul, nr. 6, 2010, p. 23-45.
 36. Boilă L. R. Răspunderea civilă delictuală. Prejudiciul cauzat prin pierderea șansei de a obține un avantaj în cadrul răspunderii civile delictuale. În: Dreptul, nr. 7, 2010, p. 99-128.
 37. Pop L., Popa I. F., Vidu S. I. Tratat elementar de drept civil. Obligațiile. București: Universul Juridic. 2012. 896 p.
 38. Baltag D. Teoria răspunderii și responsabilității juridice. Chișinău: Tipografia Centrală, 2007. 440 p.
 39. Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova. Nr.122 din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova,07.06.2003, nr. 104-110.
 40. Codul de Procedură Civilă a Republicii Moldova. Nr. 225 din 30.05.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 12.06.2003, nr. 111-115.

41. Giurcău A. Răspunderea materială - modalitate a răspunderii juridice (aspecte teoretico-practice). Teza de doctorat. Chișinău: ULIM, 2011. 198 p.
42. Malaurie Ph., Aynes L., Stoffel-Munck Ph. Drept civil. Obligațiile. (traducere în limba română de D. Dănișor, sub coordonarea lui M. Șcheaua). Ed. a III-a. Paris: Ed. Defrenois, 2007. 928 p.
43. Vasilescu P. Drept civil. Obligații, în reglementarea noului Cod civil. București: Hamangiu, 2012. 704 p.
44. Codul civil italian
www.avocatnet.ro/content/.../Codul-civil-italian.html(vizitat 03.10.2018).